

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

Titulus XXV. De Peculio Clericorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

aliquis, vel Capitulum, vel Prælatum & Capitulum simul; quia delictum personarum non debet nocere Ecclesiis. c. 76. de R. 7. in 6. talis quoque donatio censetur principaliter facta Deo, qui nequit esse ingratus. 2. donatio remuneratoria, non notabiliter excedens merita donatarii, per l. 27. ff. b. t. quia non est propriè dicta donatio, adeoque ad eam leges odiosæ non sunt extendendæ; cum potius sit permutatio, vel compensatio meritorum. 3. donatio facta ex dotis, donationis propter nuptias, vel alia causa, per l. 24. C. de Jure dotium; cum non sint strictè donationes. 4. collatio beneficii Ecclesiastici propter ingratitudinem beneficiarii. 5. donatio, cui adjectum est juramentum de ea non revocanda, per dicta n. præced. § c. 28. de Jurejur. vi cuius servandum est omne juramentum, quod sine peccato & præjudicio tertii servari potest: licet tale juramentum facile sit relaxabile. Si verò juramentum ipsi donationi adjectum esset, relinqueret donationem revocabilem, cum censetur esse sub conditione non secuturæ ingratitudinis adjectum, sicut hanc conditionem ex dispositione Juris involvit ipsa donatio. 6. donatio non revocata ab ipso donatore, ingratitudinem sciente & revocare potente, revocabilis non amplius est ab ipsis hæredibus; neque revocatio à donatore intentari potest contra hæreses ingrati donatarii, vel contra alium, in quem donatarius ingratus rem donationis transtulit per aliam donationem, venditionem &c. per c. § l. fin. cit. quia hæc actio revocatoria oritur ex delicto & injuria donatarii erga donantem, adeoque est personalissima, & personas donantis & donatarii non egrreditur. Si tamen donator ignorasset ingratitudinem donatarii, aut revocare donationem voluisset, at non potuisset, jus revocandi transtiret ad hæreses donatoris, ut notant DD. 7. ad 2. Non ob quamlibet ingratitudinem, sed tantum ob 5. species in c. fin. § l. fin. cit. revocari donatio potest, nempe 1. si donatio violentas & impias in donantem injecerit manus, videlicet graviter percutiendo, vulnerando, lapidem in eum projiciendo &c. 2. si ipsi atroces injurias intulerit: quænam autem censentur esse atroces, rectè Judicis arbitrio relinquitur; nec solæ intelliguntur injurie verbales, sed etiam quæ factis (absque minime injectione, quæ ad priorem classem pertinet) contingunt, ut si detineat captivum donantem, si cum ejus uxore committat adulterium, cum filia stuprum. 3. si grave damnum in rebus fortunæ donanti malitiosè intulerit: quod autem grave censendum, iterum relinquitur Judici, id ex facultatibus donatoris aliisque circumstantiis desumentis. 4. si vitæ periculum, morte non secuta, struxerit. 5. si præparando venenum per se vel per alium, acculando sine justa causa de crimine capitali, &c. 5. denique si conditiones & conventiones, in donatione appositæ, quas adimple-re promissit, non impleverit. Ultimus iste casus in c. fin. cit. non ponitur, sed tantum in d. l.

fin. Neque tam ingratitudinem continet, quàm conditionis vel modi neglectum, & ideo parit actionem præscriptis verbis, vel conditionem causâ datâ § c. utrinque transeuntem ad hæreses, ut notat Brunnem. ad d. l. n. 9. In his igitur 5. casibus tantum, & non propter alias ingratitudinis species, sive æquales, sive etiam majores, ut si donatarius non aleret donantem inopiâ pressum &c. revocabilis fortè est donatio, ut docent Molin. Laym. Zoesl. contra Panorm. Clar. alios; partim quia versamur in materia odiosa, in qua ultra casus in Jure expressos non est faciendâ extensio, partim quia ipsa l. fin. cit. extensionem videtur excludere, dicens: ex his tantummodo causis, si fuerint in judicium dilucidis argumentis cognitionaliter approbate, etiam donationes in eos factas everti concedimus.

TITULUS XXV.

De Peculio Clericorum.

SUMMARIUM.

1. 2. 3. Quid sit peculium, & bona patrimonialia, quasi patrimonialia, parimoniaia, beneficialia, & Ecclesiastica Clericorum, quorumque sint domini, vel non.
4. Sufientatio congrua Clericorum quanam sit.
5. Bonorum beneficialium ad congruam sustentationem necessariorum domini sunt Clerici.
6. 7. Etiam superfluum.
8. Quamvis ista teneantur expendere ad causas pias.
9. 10. 11. 12. Non tamen Jure Naturali aut Divino, scilicet ex Justitia, Religione, aut Charitate, sed ex solo Jure Ecclesiastico, partim scripto, partim non scripto.
13. Quid veniat nomine causarum piarum.
14. Et quando peccent graviter expendendo profane.
15. Empta ex redditibus beneficialibus superfluis pertinent ad Beneficium.

Sciendum 1. post contractus & donationes, quibus inter vivos, & ante Testamenta, quibus mortis causâ disponitur de rebus, non incongruè interferi titulum de Peculio Clericorum, ut nimirum constet, quibus de rebus dis-ponere liceat Clericis privatis, maxime Beneficiariis.

Sc. 2. Peculium, quasi pusillam pecuniam, sive patrimonium pusillum, in Jure dici portionem illam bonorum, quam filiusfamilias, vel servus, qui sui juris non sunt, separatam habent à rationibus patris, vel domini, & quasi propriam. l. 5. ff. de Peculio. In hoc autem loco sumitur pro patrimonio & bonis quibuscunque Clericorum, licet sui juris sint. Est quadruplex, seu bona quadruplicis generis possunt esse penes Clericos. 1. Patrimonialia, quæ Clericis obveniunt, vel obvenerunt, titulo merè seculari & independentè à beneficio aut ministerio Ecclesiastico, v. g. ex hæreditate, legato, donatione, contractibus, labore, industria, arte, ut si Clericus sit Musicus, Pictor &c. 2. Quasi-Patrimonialia, quæ ipsis obve-

niant tanquam merces vel stipendium ob laborem & functionem sacram, seu ob aliquod ministerium Ecclesiasticum, ejusmodi functiones sunt concionari, canere in Ecclesia, exequi funerals, administrare Sacramenta Baptismi, Extremæ Unctionis, assistere Matrimonii, celebrare Missas votivas; quare juxta communem DD. ad hanc bonorum classem pertinent omnes *reditus sive*, ut vocant, qui debentur Parochis ex administratione Sacramentorum, sepulturis fidelium &c. & probabilis etiam *Distributiones quotidiane*, quæ Canonici dari solent ob singulas præsentias in Choro: licet quoad has dissentiat Navar. Sanch. & Reiffenstael, quoad illos verò Hostiensis & Van-Espen. Huc quoque revocantur bona *Parimonialia*, quæ sibi Clerici ex Beneficialibus ad congruam sustentationem pertinentibus comparserunt frugaliter vivendo. 3. *Beneficialia*, seu prospectu Ecclesiæ acquisita, quæ nimirum ipsis obveniunt intuitu Beneficii Ecclesiastici in titulum collati, quales sunt decimæ ac alii redditus annui & fixi. 4. demum *Ecclesiastica*, scilicet in specie & quarti generis (nam & priora omnia in aliquo latiori sensu vocari quandoque solent Ecclesiastica) & sunt bona tam mobilia quàm immobilia, quæ vel ad fabricam & ornatum Ecclesiarum, vel ad officia Divina peragenda pertinent, & ordinata sunt, ut ipsa templa, vasa & paramenta sacra, vel ad stabilem Ministrorum sustentationem Ecclesiis deputata, ut fundi & prædia: adeoque hæc bona non tam Clericorum, quàm Ecclesiarum sunt; Germani dicunt, *sie gehöret dem Heiligen zu*. De his ultimis nullus hic sermo erit.

§ Sc. 3. Extra controversiam esse, quod Clerici, etiam Beneficiati, bonorum patrimonialium & quasi-patrimonialium domini sint, & de iis pro libitu valeant disponere; nam patrimonialia per susceptionem Clericatus vel Beneficii non amittunt, quasi-patrimonialia verò recipiunt tanquam mercedem ac sine obligatione à fidelibus imposita erogandi ea in causas pias. Certum pariter est, quod Clerici, saltem singuli, domini non sint bonorum Ecclesiasticorum, nec pro libitu de iis valeant disponere, uti ostendimus ad titulum de Reb. Eccl. alien. XIII. Restat igitur solummodo quæstio de bonis & redditibus *Beneficialibus*, an eorum sint domini, & quomodo de iis valeant disponere. Sed de his

§ Sc. 4. Ex Beneficialibus alia esse necessaria ad congruam sustentationem Beneficiarii, alia verò esse ac dici *superflua*, quæ nempe redundant ultra competentem sustentationem. Congrua sustentatio autem generatim dicitur illa, qua viri timorati ejusdem conditionis & locorum solent communiter esse contenti: adeoque non est eadem respectu omnium, sed diversa consideratis tum qualitatibus personarum, tum circumstantiis locorum ac temporum, eò quod victualia aliæque necessaria hoc tempore sint majoris pretii, quàm olim, in hoc loco cariora, quàm in alio. Magna insuper inter Beneficiatos est diversitas: sic utique ex-

teris paribus plus est concedendum Episcopo, quàm Decano, plus Decano Cathedrali, quàm Canonico Simplici, plus Parocho, quàm simpliciter Beneficiato, plus Nobili, quàm ignobili, plus Graduato in litteris, quàm non graduato, plus insigniter docto, quàm tantum modocriter tincto, plus magis laboranti, quàm cum personæ ob tales qualitates plus splendoris in Ecclesiam, vel utilitatis populo afferant, ac ideo ampliorem mercantur remunerationem, atque ob similes causas eidem Clerico nonnunquam plura Beneficia indulgeat Ecclesia. Cavendum verò est, præsertim Nobilibus, ne ex simili prætextu abutantur patrimonio Christi ad pompam, luxum, fastum, vilitatem, sed modeste ac frugaliter tantum vivant, ut jubet Trident. sess. 25. c. 1. de Ref. Notant præterea Doctores cum Navar. quod, ut rerum pretium non est indivisibile, sed dicitur infimum, medium, & summum, ita etiam congrua sustentatio suos habet gradus respectu ejusdem personæ, v. g. si infimum congruum esset 300. floreni, medium foret 600. summum 700. sicut autem quilibet rem suam vendere adhuc iuste potest pretiò summò, ita etiam Clerico fas erit Summum congruum accipere. Porro ad honestam seu congruam sustentationem pertinent ea omnia, quæ indiget Clericus non solum ad propriam personam, familiamque domesticam decentem, sed etiam in victu, vestitu, habitatione, convenienti recreatione &c. sed etiam quæ requiruntur ad hospitalitatem erga peregrinos, etiam consanguineos, ad moderata convivium, & donationes moderatas tam liberales tum remuneratorias, ad faciendas elemosinas, quas pauperum turba maxime à Clericis expectat, & sæpe non sine importunitate flagitat quasi jure suo, demum ad omnia ea, quæ extra labem avaritiæ à similibus personis non possunt omitti, aut quæ citra avaritiam providè levantur in futuros casus ægritudinis, sterilitatis &c. Vid. Lugo de J. & J. d. 4. sess. 2. Molin. tr. 2. d. 145. a n. 6. Sanch. l. 2. Conf. cap. 2. Cum verò propter diversas circumstantias nihil in hac re certi valeat determinari, pro foro externo mensura congruæ relinquatur arbitrio Judicis, pro foro interno cuiuslibet conscientie vel iudicio viri prudentis.

Dico 1. Clerici Beneficiati sunt verè domini reddituum & bonorum Beneficialium, ad congruam sustentationem necessarium. Communis contra quosdam antiquos Canonistas, quos inter est Abbas in c. 10. de Testam. n. 27. Prob. 1. ex Trident. sess. 23. c. 1. §. si quis autem de Ref. ubi docet, eos Beneficiatos, qui non resident, prorata temporis absentie fructus suos non facere, nec tutà conscientia illos sibi detinere posse. Idem dicit sess. 24. c. 12. de Ref. de prebendis ad Beneficia curata &c. qui intra duos menses non faciunt publicam Professionem fidei, ut scilicet fructus non faciant suos: ergo qui resident, & fidei professionem debite faciunt, fructus faciunt suos, eosque licet sibi detinent: sed fructus facere suos idem est ac detinere illorum acquirere. arg. l. 2. §. 2. ff. de rebus

cred. *§. c. in. de Cleric. non resid. in 6.* Prob. 2. Beneficiatis dantur redditus, ad sustentationem necessariam, tanquam stipendium & merces propter laborem & functiones Ecclesiasticas: sed de ratione stipendii & mercedis est, ut transeat in dominium operarii, ut constat ab inductione officialium, opificum &c. Ex quibus inferre licet 1. Clericos posse bona Beneficialia, ad sustentationem necessaria, expendere in causas profanas, imò, si ea non expendant in sustentationem suam, sed parcius vivant, quam teneantur, ea fieri parimonialia, quæ sunt in libera ipsorum dispositione. 2. si ex bonis ad sustentationem necessariis (à fortiori id procedit de parimonialibus & quasi) expendere in causas pias, eos postea posse compensationem facere ex superfluis Beneficialibus; licet prius non habuerint animum compensandi, imò, ut habet Lugo contra alios, licet expressè habuerint animum non compensandi; quia præcepto expendendi de superfluis in causas pias jam est satisfactum per illam expensionem anticipatam de necessariis aut parimonialibus in causas pias: nec officit, quòd animum habuerint per hanc expensionem non satisfaciendi præcepto de expendendo in causas pias; quipotes se habet, sicut in audiente Missam cum intentione per hujus Sacri auditionem non satisfaciendi præcepto Ecclesiæ, sed per aliud Sacram postea audiendum: talis autem, si postea mutet mentem, & aliud Sacram non audiat, satisfecit præcepto Ecclesiæ, cum fecerit rem præceptam.

Dico 2. Sunt quoque verè domini reddituum & bonorum Beneficialium superfluum, seu quoad partem redundantem & non necessariam ad competentem sustentationem. Ita satis communis modernorum tam Theologorum quam Canonistarum cum S. Thoma 2. 2. q. 13. a. 7. in C. Covarruv. Mol. Barb. Sanch. Laym. Pirh. b. n. 5. contra antiquos Canonistas æquè, ac Theologos, ferè omnes, item contra quosdam recentiores, Sfondrati, Sanguis, Van-Elpen, quorum opinio non modo tutiorem, sed & juri conformiorem esse censet Reiffenstuel b. n. 50. Prob. 1. ex Trid. locis cit. quia Tridentinum non distinguit inter fructus & redditus necessarios ac superfluos, sed indistinctè omnium tribuit dominium: imò magis videtur intelligendum de superfluis; quia non-residentes privat fructibus, utique magis superfluis quam necessariis. 2. quia omnes redditus indistinctè sunt Beneficiatis assignati per modum mercedis & stipendii stipendium autem & merces, utut liberalis & redundans ultra congruam sustentationis necessitatem, transit in dominium officialium & operariorum Sæcularium: cur non & in dominium Clericorum officia Spiritualia & laborem pro aliis in se suscipientium? Decet enim Ecclesiam suos Ministros liberaliter & magnificè remunerari. Nunquid Adversarii quoque dominum stipendii, etiam amplissimi, v. g. 100. vel 1000. florenorum, tribuunt v. g. Episcopo, quod ipsi solvitur pro unico Officio solenni, puta in nocte Nativitatis, vel alteri solveretur

pro una aut altera concione? 3. Per divisionem rerum acquiritur dominium. *§. fin. Inst. de Off. Jud. l. 1. 2. C. Communia utriusque Jud.* sed Clericis Beneficiatis certi redditus sine distinctione inter necessarios ad congruam & superfluos sunt assignati, ut patet ex *can. 23. 25. 27. 28. seq. caus. 12. q. 2.* ubi refertur divisio reddituum & bonorum Ecclesiasticorum, quæ prius erant communia, in quatuor partes facta; una enim assignata est Episcopo, altera Clericis, tertia pauperibus, quarta fabricæ. 4. ex præsumptione de mente fundatorum, & Ecclesiæ, quòd nimirum noluerint Clericos innumeris scrupulis & animæ periculis objicere, certissime oritur, si solum quorundam reddituum, non verò omnium, ipsis concederent vel concessissent dominium; nam ex una parte difficulter taxari aut determinari potest, quænam pars ad sustentationem sit necessaria, præsertim ob varios casus pacis & belli, sterilitatis aut fertilitatis &c. ex altera verò, si aliquid in causas profanas expendere de non necessariis redditibus, obligarentur ad restitutionem, quia res alienas expenderent, quæ obligatio est difficillima. 5. ex communi persuasione; nam neque Prælati Ecclesiæ urgent restitutionem expensarum de superfluis in causas profanas, neque Clerici, neque accipientes cæteri fideles, agnoscunt obligationem restituendi sic expensa & accepta: nec ullus Pontifex hanc praxim, aut doctrinam, quæ negat hanc obligationem, hactenus unquam damnavit; quod tamen facere debuerant Ecclesiæ Capita tanquam protectores Ecclesiarum & pauperum, si Clerici non forent domini superfluum; cum profanè expendendo injustè defraudassent, & adhuc defraudarent Ecclesias ac pauperes rebus suis. 6. ex Bulla Julii III. *Cum sic ut nobis*, edita anno 1550. ubi Papa ait, *pecunias & res alias occasione Beneficiorum Ecclesiasticorum provenientes, postquam ad manus Beneficiatorum pervenerunt &c. in ipsorum Beneficiatorum propriis bonis judicari: en vocat bona propria Clericorum: ergo declarat, in illorum dominio esse res illas omnes, cum inter eas non distinguat.*

Oppones 1. In *can. 19. caus. §. q. cit. Clerici* 7. ex Canonibus Apostolorum vocantur dispensatores suorum reddituum: ergo non sunt domini. 2. In *can. 6. caus. 1. q. 2. §. c. 4. h. t.* dicuntur committere Sacrilegium, qui bona Ecclesiastica malè & in causas profanas expendunt; imò in *c. 4. cit.* Presbyter alienans redditus Ecclesiæ dicitur crimen committere par Judæ furis: ergo committit furtum: ergo dominus non est illorum. 3. SS. Canones, & SS. PP. bona Beneficialia vocant res DEI, patrimonium Christi, bona pauperum, atque ideo committi sacrilegium, furtum, rapinam à Beneficiatis, si malè expendant: sed qui Dominus est, & rem suam malè expendit, nec sacrilegium nec furtum committit: ergo domini non sunt. 4. S. Bernardus, qui scripsit post divisionem bonorum Ecclesiasticorum, de bonis Beneficialibus in *epist. 2. ad Concil. Lugdun.* sic scribit *quidquid præter necessarium victum ac simplicem vesti-*

vestitum de altari retines, tuum non est, rapina est. *ad 1. N. Ant.* nam ibi non reddituum suorum, sed bonorum Ecclesiasticorum quarti generis, seu ad Ecclesias pertinentium dispensatores vocantur Clerici: dein *transm. Ant. N. Conf.* non enim repugnat, ut idem administrator sit, qui dominus, imò hæc ordinariè solent esse conjuncta. *Ad 2.* ibi iterum est sermo de bonis ad ipsas Ecclesias pertinentibus, & ante divisionem, qua pars aliqua fuit deputata Clericis Beneficiatis. *In d. c. 4.* est sermo de rebus, quas Ecclesiæ Prælati (iste enim intelligitur nomine Presbyteri, ut patet ex Rubrica) emit ex redditibus Ecclesiæ vel oblationibus, adeoque de rebus ad Ecclesiam pertinentibus, quas malè expendens utique committit furtum. *Ad 3.* vocantur bona DEI & Christi, non quòd eorum dominium particulare sit penes DEUM vel Christum, sed quòd ad colendum DEUM, & amore Christi, à fidelibus Ecclesiæ oblata & ordinata sint: bona pauperum verò, quia olim Clerici vivebant in communi, carentes omni dominio, uti nunc Religiosi, & sic verè pauperes erant. *Sacrilegium, furtum, & rapinam dicebantur committere à SS. Canon. & PP.* expendentes malè, vel sibi perperam retinentes ultra congruam sustentationem, ideo, quia illo tempore, quo Beneficia nondum fuerunt erecta, & divisio bonorum Ecclesiasticorum ac reddituum nondum facta, Clerici non erant dominorum bonorum, utpote ad Ecclesias pertinentium. Unde hujusmodi textus non sunt ad rem pro tempore post factam divisionem bonorum Ecclesiasticorum, & post designatam in erectione Beneficiorum certam portionem illorum pro Clericis: quia verò omnia nostræ Germaniæ Beneficia primùm fuerunt erecta post illam divisionem, hoc argumentum nos non stringit; cum illa divisio jam facta sit circa annum Christi 470. & 494. à Simplicio & Gelasio Pontificibus, quo tempore Germania necdum erat Catholica. Dein fatendum est, quòd SS. PP. & SS. Canones quandoque locuti sint exaggerativè, improprie, ac modo concionatorio: sic S. Hieronymus relatus in *can. Hospitalium d. 42.* universim, etiam de laicis, dicit, *aliena rapere, qui ultra necessaria sibi retinere probatur.* Et S. August. in *Psal. 147.* ait: *res alienæ possidentur, dum possidentur superflua.* Ceterum pro nostris temporibus redditus superflui Beneficiatorum possunt dici bona pauperum in hoc sensu, quòd Clerici obligatione personali (non amplius reali, cum per erectionem Beneficiorum & divisionem bonorum Ecclesiasticorum non minùs fuisset portionis dominium consecuti sint quàm pauperes, Episcopi, & Ecclesia suæ) & ex obedientia propter Ecclesiæ præceptum teneantur superflua erogare in pauperes, uti dicemus. *Ad 4.* S. Bernardus exaggerat concionatoriè hanc obligationem personalem expendendi piè; nam plerique DD. hodie verba S. Bernardi non accipiunt in eo rigore, quem præferunt: ex communi autem sensu Doctorum pendet multum intelligentia SS. Patrum, sicut intelligentia Scripturæ ex communi sensu SS. Patrum. Vel dic cum aliis, Mellissimum Doctorem damnare dun-

taxat vel nimiam avariciam, vel nimiam erga consanguineos propensionem ac profusionem, aut luxum Clericorum de bonis & redditibus Beneficialibus.

Dico 3. Quamvis Clerici Beneficiati sint verè domini reddituum Beneficialium, etiam superfluum, hos tamen tenentur expendere in causas pias. Ita omnes, licet plurimum discrepent circa radicem hujus obligationis, nam multi præter illos omnes, qui Clericis negant dominium superfluum, eos obligari dicunt ex Justitia, uti Reginald. Laym. Pirhing, Engel, Gormaz, & Cardinalis Sfondrati in *Alphensino* §. 4. Alii ex virtute Religionis, uti Lugo, Illung, San-Gallenfes, P. Schmier de *Jure propriet. c. 2. n. 209.* Alii ex virtute Charitatis, uti Palao & Molina. Alii denique, & ex modis plurimum Theologi tum Canonistæ, ex illo præcepto Ecclesiæ, adeoque ex virtute Obedientiæ tantum, nasci hanc obligationem contendunt, uti Domin. Soto, Covarruv. Genu. Less. Sanch. Haunold. *to. 1. tr. 4. c. 2. n. 22.* Secundum hos igitur DD. non datur obligatio Juris Naturalis & Divini, sed tantum Ecclesiastici, ad piè expendenda superflua. Unde mihi dixit Card. Sfondrati, dum in *Nepos. 2. n. 1.* censuit, Clericos ex Jure Divino & Romano tam certò obligari redditus superfluos erogare in usus pios, ut probatione non indigeant omnes Patres, omnes Canones, omnes Leges, Divine, Humanæque, ac denique omnes Theologi hoc ipsum uno ore profiteantur. Cum postremò ego quoque sentio &

Dico 4. Beneficiati non tenentur superflua erogare in usus & causas pias ex virtute Justitiæ, aut Religionis, aut Charitatis, adeoque non ex Jure Naturali, aut Divino, sed ex virtute Obedientiæ erga Ecclesiam, consequenter ex illo Jure Ecclesiastico, eoque partim scripto, partim non scripto. Prob. 1. Ex una parte non potest sufficienter probari, quòd hæc obligatio descendat ex Jure Naturali aut Divino, seu ex virtute Justitiæ, vel Religionis, vel Charitatis: ex altera verò parte propter textus Juris & communem sensum omnium datur obligatio piè expendendi superflua: ergo non ex Jure Naturali aut Divino, sed ex solo Ecclesiastico illa descendit. Prob. 2. ex variorum Pontificum Bullis, qui Clericis in Urbe & districtu Romano ad 10. millia existens dederunt licentiam de Beneficialibus, etiam superfluis, ad causas profanas ac honestas proponendi tam per actus inter vivos quàm mortis causâ, non minùs ac de bonis patrimonialibus: ergo hæc obligatio non est Juris Divini aut Naturalis, contra quod nec dispensare nec privilegium dare Pontifices valide possunt. *Ant. constat ex Bulla Et si universis Sixti IV. anno 1474. Cupientes Julii III. 1550. & In eminenti Pauli V. 1606.* Similem licentiam & privilegium nuper anno 1691. Innocentius XII. concessit Jodoco Edmundo Episcopo Hildesheimi, nempe de omnibus redditibus Ecclesiasticis & quomodolibet obtentis testandi &c. tam ad profanas quàm pias causas. Prob. 3. adducendo Jura Ecclesiastica, quæ sunt *can. 7. cap. 6.*

1. *§. can. 13. q. 3. can. 13. caus. 12. q. 2. can. 59. §. in caus. 16. q. 1. ac Tridentinum, quod §. 25. c. 1. de Ref. omnino verò eis interdicit, ne ex redditibus Ecclesie confanguineos, familiarsve suos autem fundant; cum §. Apostolorum canones proferant, ne res Ecclesiasticas, quæ DEI sunt, confanguineis donent §. c.* Quia verò hæc Jura vel loquuntur directè de bonis Ecclesiasticis quærigentis, seu ad ipsas Ecclesias pertinentibus, non verò de redditibus, vel si de redditibus, tantum intelligenda sunt de illis temporibus, quibus illi erant communes Clericis, Ecclesiis, & pauperibus, adeoque dum nondum erat facta divisio, & beneficia erecta, ideo non sufficerent probant nostram assertionem, nisi accedat communis DD. interpretatio, adeoque traditio, seu Jus Ecclesiasticum non scriptum, quod denique nobis declarat, Ecclesiam omnino præcipere, ut redditus superflui expendi debeant piè, ac propterea dixi, *partim scripto, partim non scripto.*

2. *Oppones 1. Excitt. canon. §. Trid. evidenter & clarissimè probatur obligatio etiam Juris Divini, ut ait P. Schmier n. 204. ubi etiam inter alios recenset canonem §. f. caus. 12. q. 1. sic sonantem: cum omne, quod superest, in causis piis ac Religiosis erogandum est: Domino §. Magistro omnino dicente: quod superest, date elemosynam, §. c. ex omnia munda sunt vobis.* 2. Fundatores Beneficiorum offerendo sua bona temporalia Ecclesiis dederunt ea intentione, conditione, & sub onere seu pacto, saltem tacito, ut non nisi ad DEI cultum piæque causas, inter quas est etiam congrua sustentatio Ministrorum Ecclesie, applicentur: sed cui aliquid datur sub tali conditione, modo, & onere, teneatur id ex justitia in talem finem expendere: ergo. Ma. patet tum ex litteris fundatorum, tum ex præsumptione, qua fideles censendi sunt eo modo sua bona obtulisse Ecclesiis, quo magis cultui Divino, animabus suis, & ipsorum Clericorum saluti, ne ipsi ansam præbeant superbie, luxus, & vanitatis, consultum est, tum quia bona Ecclesiis attributa in Breviario Romano 21. Maji in Lectione de S. Urbano vocantur vota fidelium, §. pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum, ac propterea non in aliis usibus, quam Ecclesiasticis, §. Christianorum fratrum vel indigentium convertenda. 3. Innocentius XII. nuper in speciali Bulla nec sibi licere voluit Ecclesie bona in nepotes non indigos profundere, decernens, ut ceteri Ecclesiarum Prælati suo exemplo §. præceptis condiscant de bonis & rebus Ecclesiasticis juxta æquitatis & justitiæ legem disponere. Quæ autem secus facta fuerint, à successoribus Pontificibus rescindi, revocari, §. donata vindicari, ac Camere Apostolicæ applicari jubet: ergo Pontifex decernit, vel declarat, dari obligationem justitiæ, & restitutionis faciendæ, si bona Ecclesiastica profanè expendantur. 4. Fideles, qui fundant Beneficia, ordinantur illos redditus ad augendum cultum DEI ac Religionem, & propterea hæc bona à Trident. vocantur res DEI: ergo ex virtute Religionis oritur obligatio expendendi ea in pios usus. 5. Clerici ratione statûs sui

debent esse patres pauperum: ergo ex virtute Charitatis superflua debent dare pauperibus. 6. Ratio, cur Ecclesia præcipiat expendi superflua in causas piæ, est, quod sint bona DEI, & patrimonium pauperum: ergo supponit, hanc obligationem fundari in Jure Naturali, & jam impositam esse à virtute vel Justitiæ, vel Religionis, vel Charitatis, vel ab omnibus. 7. Diximus, quod obligatio Juris Ecclesiastici primum completè probetur ex traditione & communi sensu Doctorum: sed communior Doctorum tenet, dari obligationem Jure Naturali, & canones antiquos ac Trident. non loqui de redditibus Beneficialibus, sed vel de rebus Ecclesiarum, vel de primo Ecclesie statu ante erectionem Beneficiorum, quæ bona utique sine injustitia malè expendi nequeunt: ergo datur obligatio Juris Naturalis, & ex justitia, ut piè expendantur redditus superflui.

8. ad 1. Illi canones, uti & Tridentinum, si ritè expendantur, loquuntur vel de fundis, vel aliis rebus ad Ecclesias ipsas pertinentibus, vel, si de redditibus, de primo Ecclesie statu, ubi nondum facta fuit divisio, nec certa reddituum portio Ecclesie Ministris assignata; vel de redditibus, qui communiter possidebantur à communitate vel Religiosorum vel aliorum Clericorum, uti can. 8. cit. Ut adeò mirer, hos canones & Tridentinum obijci ab illis, qui nobiscum, uti & ipse P. Schmier, agnoscunt, dominium reddituum Beneficialium, superfluum quoque, penes Beneficiarios esse. Illud Christi, quod superest, date elemosynam §. c. æquè ad Laicos quàm Clericos pertinet, & magis rationem consilii quàm præcepti habere videtur. Ad 2. si sermo sit de Prælati, quorum administrationi committuntur bona Ecclesiis donata vel applicata à fidelibus, eos omnino ex pacto & justitia obligari concedo ad redditus in sustentationem Clericorum, & eos in fines, quos intenderunt fideles, expendendos. Si verò sit sermo de Beneficiariis, nego constanter, in hos transire obligationem justitiæ; sicut nemo dicit, Ministros Ecclesie laicos, qui etiam sua salaria ex piis foundationibus recipiunt, uti Musici & Editui, ex justitia obligari ad superflua piè expendenda. Neque plus probatur ex litteris fundatorum, aut præsumptione de mente fundatorum, quàm quod illi desideraverint & speraverint, superflua à Beneficiariis piè expendi vel expendenda, non verò quod sub pacto obligaverint; non enim præsumi debet tantum onus, quod non clarè exprefferunt, ac obligatio, ex qua ingentes scrupuli, ac propinquum æternæ salutis, aut ultimæ desperationis periculum facillè oriri possent; præsertim cum fundatores sciant & scivisse præsumendi sint, Clericos jam aliunde (nimirum ex præcepto Ecclesie) esse obligatos ad superflua piè eroganda: quo præcepto possunt esse contenti. Accedit, quod fideles sua bona offerentes Ecclesiis etiam desiderent piè expendi distributiones quotidianas; per hoc tamen desiderium non obligant sub pacto & ex justitia ad piè expendendas, uti fatentur Adversarii. Propter hoc desiderium appellantur bona Ecclesie

D d d

Ecclesie

clesis oblata vota fidelium, & quia obtulerunt ad ventam peccatorum obtinendam à DEO, pretia peccatorum, & quia Ecclesia imponit obligationem Clericis personalem expendendi in pauperes, saltem disjunctivè, *patrimonia pauperum*. Ad 3. Bullæ Innocentii imprimis oppositæ Bullæ Sixti IV. Julii III. & Pauli V. supra allegatas, imò ejusdem Innocentii, Episcopo Hildesensi liberam erogationem concedentis. Dein Bulla Innocentiana non continet aliud nisi præceptum Ecclesiasticum. Dum exhibet verba, *juxta justitiam & æquitatis leges*, intelligenda est de Justitia non Commutativa, sed Distributiva, quæ in bonorum & beneficiorum Ecclesiasticorum distributione non attendit Nepotismum, carnem & sanguinem, sed merita & dignitatem personarum. Accedit, quòd Pontifex loquatur de se & Prælati Ecclesiasticis, qui sunt administratores rerum ad Ecclesias pertinentium, non de Beneficiis inferioribus, in quorum dominio *reditus* Beneficiales, etiam superfluos, esse ostendimus. Ad 4. per hanc ordinationem *reditus* Beneficiales & Ecclesiastici non sunt sacri in se, uti Calices per consecrationem; sicuti non sunt res sacræ illi *reditus*, qui dantur Ministris Ecclesiæ Laicis; quamprimum enim attribuuntur & applicantur Ministris Ecclesiæ, sive Clericis sive Laicis, extrahuntur ex dominio Ecclesiæ, ac ætario illius vel DEI: ex eo autem, quòd Clerici sint personæ sacræ, non oritur obligatio Religionis; alias tenerentur etiam sua patrimonialia ex virtute Religionis in causas pias erogare: neque ex eo, quòd fideles pias fundaciones Beneficiorum fecerint ex intentione cultûs Divini; quia alias etiam Ministri laici, *reditus* Ecclesiasticos percipientes, tenerentur ex virtute Religionis expendere illos piè. Per hoc, quòd Clerici, qui suis sacris ministeriis promovenunt cultum DEI, alantur ex bonis Ecclesiæ donatis, jam obtinent hunc suum finem fundatores, quomodocunque *reditus*, postquam in Clericorum dominium pervenerunt, ab his expendantur. Ad 5. quamvis deceat, ut Clerici ratione Statûs sui specialem habeant curam pauperum, specialis tamen obligatio charitatis, ut expendant superflua in pauperes extra casum gravis vel extremæ necessitatis (quò casu etiam Laici obligantur) indè non sufficienter probatur. Dein hoc argumentum probaret, Clericos non posse superflua expendere in ornamentum Ecclesiæ vel alias pias causas, nec satisfacere suæ obligationi, utut piè alias expendere, si non dent pauperibus. Ad 6. Licet aliqua decentia, in Jure Naturali fundata, fuerit motiivum Ecclesiæ, saltem impellens, ut præciperet piam superfluum erogationem, nullam tamen obligationem Juris Naturalis agnoscit, aut nobis declarat Ecclesia: quò sensu bona Ecclesiis donata sint res DEI & pauperum, jam audivimus. Ad 7. Communis sensus DD. quem pro nobis allegavimus, consistit in hoc, quòd detur aliqua obligatio piè expendendi *reditus* Beneficiales superfluos; hæc enim fatentur omnes, unde illa oriatur; quia verò, qui adstruunt obligationem Juris

Naturalis, eam non sufficienter probant, hilominus obligationem aliquam dari ex SS. Canonibus ac Tridentino adstruunt quòd *reditus* Beneficiales superfluos, licet de his illi jura, si pressè attenderentur verba, non loquantur, sequitur, ex communi sensu Auditorum, & consequenter traditione completæ præceptum Ecclesiasticum de *reditibus* Beneficiales superfluis piè expendendis.

Tamet si autem hæc ita se habeant spectato rigore Juris, valde tamen decet, ut Clerici non sibi & usibus profanis applicent illa etiam bona Beneficiales, quæ ad congruam sustentationem absolutè computari posse diximus: imò tam ampla sustentatio ipsis non debetur, quando occurrunt valde graves necessitates pauperum, aut ipsius Ecclesiæ; est enim res sacrali plena, pauperes ferè fame perire, & Clericos de patrimonio Christi lautè vivere: Ecclesias esse ruinosas, sacra vasa deficere, parietes esse lacera, vilia &c. Prælatos verò vivere in splendidis palatiis & ædibus &c.

Quæres 1. Quid veniat nomine *conspiciendarum*, in quas superflua à Clericis expendenda sunt? 2. quænam quantitas requiratur & sufficiat ad peccatum mortale, si superflua expendantur in causas profanas? 3. ad 1. generatim omnes illæ causæ, quæ serviunt ad cultum divinum, vel cedunt in solatium pauperum. In specie 1. omnia opera Misericordiæ spiritualis & corporalis. 2. solutio debitorum, quæ Clericus etiam ex fine vano, vel malo, v. g. ratione luxur, contrahit. 3. pauperes omnes, maxime indigentes & suarum Ecclesiarum. Nec excluduntur respectivè pauperes, seu qui non habent necessaria ad statum, & juxta conditionem suam: quare etiam Nobilis, Marchio, Dux potest aliquando licitè juvari ex *reditibus* superfluis. 4. consanguinei verè indigentes, præsertim consanguineæ, ut dote congruè instructæ possint nubere juxta statum suum. Imò, ut observat Lugo, cùm status consanguineorum, si antè fuit valde humilis, & Clericus obtinet Beneficium paulò dignius, aliquomodo elevetur, potest illis dari, quantum sufficit & necessarium est ad præsentem statum, ad quem ascenderunt per promotionem Clerici consanguinei: sed hic cautè procedendum, ne dominetur prudentia carnis. 5. Nepotes in studiis alendi, si parentes aut nolint aut non possint suppeditare media.

Ad 2. certam regulam dari non posse. Illud tamen est certum apud omnes ferè, præsertim in nostris principis, qui asserimus, Clericos non teneri ex justitia ad superflua piè expendenda, quantitatem non eo modo taxandam esse, quo taxatur in furto, nec à gravitate damni vel injuriæ, cùm nemini inferatur injuria, aut injusta damnificatio in nostris principis, sed peccetur solum contra obedientiam Ecclesiæ præcepto debitam, fundato in decencia statûs Clericalis: proin attendi debet, an hæc decencia Clericalis graviter lædatur, nec ne. Cardinalis de Lugo existimat, tunc primum peccari graviter, quando Clericus ultra vigesimam partem superfluum expendit

profane, scilicet ultra 5. ex 100. & ultra 50. ex 1000. superfluis florenis. Sunt, qui putent, non peccari mortaliter, nisi tertia, quarta, vel quinta pars reddituum superfluum expendatur in causas profanas; quod videtur nimis laxum. Vid. Haunold. loc. cit. n. 91.

Dico 5. Res a Beneficiato emptæ ex redditibus Ecclesiasticis superfluis pertinent ad Beneficiatum. Azor & alii, qui Clericos docent esse horum reddituum dominos, communiter contra Pirhing. b. a. n. 19. Ratio, quia subrogatum sapientiam naturam ejus, cui subrogatur. c. 3. ut patet. ergo etiam res, quæ comparatæ sunt ex redditibus, quorum dominum erat penes Clericum, erunt in dominio Clerici. Opponuntur varii textus, nempe ex cass. 12. q. 3. can. 1. & 5. can. 4. c. 2. & 4. h. t. Sed intelligendi sunt vel de rebus, quas emit Clericus aut Prelatus ex bonis ipsius Ecclesiæ, vel quas quidem emit ex redditibus Beneficialibus, at non suo, sed Ecclesiæ nomine.

TITULUS XXVI.

De Testamentis, & Ultimis Voluntatibus.

SUMMARIUM.

1. Quam sint species ultimarum voluntatum.
2. Quid sit ultima voluntas in genere.
3. Quid Testamentum, & institutio heredis.
4. Quid Testamentum solenne, Scriptum & Nuncupativum.
5. Quid Codicillus, & quatuorplex.
6. Quid Substitutio, directa & indirecta: quis dicitur pasciarius, quis pasciarius commissarius.
7. Quid & quatuorplex sit Fideicommissum, Majoratus, Primogenitura.
8. Quid Substitutio vulgaris, pupillaris, exemplaris &c.
9. Quando & quando expirat substitutio, tunc directa quam indirecta.
10. Quid sit Legatum, & quomodo acquiratur.
11. An legari possit res aliena.
12. Quid Donatio mortis causa, & quomodo differat a Legato.
13. 16. 17. Ultima voluntas, nominatim factio Testamenti, valet, licet metu iniuste extorta, vel dolo accidentali obtenta.
14. 18. 20. Solemnitates ad Testamentum solenne, tunc Scriptum quam Nuncupativum, necessariæ.
15. Item necessaria ad Codicillum, vel alias ultimas voluntates.
16. Quid sit, & operetur clausula codicillaris.
17. Quæ questiones in hoc s. decidenda sint.
18. Quam sint Testes idonei in Testamentis.
19. Testamentum deficiens in ratione Scripti valeat potest in ratione & in vim Nuncupativi.
20. Nuncupativum tamen non valet, si heres non manifestetur, sed testator solum se referat ad schedam, in qua ille sit descriptus.
21. Factum ad interrogationem alterius an & quando valeat.
22. Testamentum deficiens in solemnitate aliqua est nullum in foro externo.

30. seqq. non tamen in foro interno.
29. 40. 68. 81. An & quomodo corrumpant Legata corrumpente Testamento.
32. An & qualem solemnitatem requirant Legata, Donatio mortis causa, Codicillus, si fiant extra testamentum. Laudatur P. Franciscus Schmalzgrueber.
34. Jus Civile 7. testes requirens ad valorem testamenti non est correctum à Jure Canonico.
35. Licet Jus Canonicum pro foro Canonico, & pro territorio temporali Papæ exigat duos vel tres tantum testes, etiam sine paracho.
36. 37. Eos tamen requirit per modum solemnitatis, non ad probationem præcisæ.
38. Quæ sint testamenta imperfecta & insollemnia, valida tamen.
39. Testamentum Pium nullam omnino solemnitatem requirit.
41. Uti nec Nuncupativum inter Liberos: quamvis aliquam exigat Scriptum.
42. seqq. An & qualem solemnitatem requirat Testamentum Militum, Rusticorum, vel tempore pestis factum.
43. 91. Testamentum Publicum, seu apud Acta, vel ad Acta, nullam exigit solemnitatem, & quid in eo observandum. vid. etiam n. 33.
46. Quæ sit causa efficiens testamenti.
47. 48. Factio testamenti non est præcisæ creatura Juris Civilis, sed etiam Juri Gentium & Naturalis.
49. seqq. Quam facere possint testamentum tam profanum quam Pium.
52. 53. Clerici ad testandum etiam ad causas profanas de bonis beneficialibus superfluis vi consuetudinis possunt reddi habiles.
54. Heres quis, & quatuorplex sit.
55. 59. Quid hereditas: & quæ in partes dividatur.
56. Quid & quatuorplex hereditatis aditio: & repudiatio.
57. Quid sit, & ad quid serviat tempus deliberandi, & inventarium.
58. Quæ dentur remedia ad acquirendam hereditatem.
59. 60. Quid sit Legitima, & quanta esse debeat: quibus debeat.
60. 61. Quid Falcidia, & quid Trebellianica.
62. 63. Heres aliquis, vel pure vel conditionate, necessario instituendus in omni testamento.
64. Quam possint.
65. Et quam debeant institui heredes.
67. 68. Quando & quomodo heredes necessarii exheredari possint.
69. Falcidia (& Trebellianica) quando habeant locum.
70. An una cum Legitima detrabi possint.
71. 72. Quam adire, vel repudiare, hereditatem valeant.
73. An & quando valeat illius renuntiatio in favorem, vel pactum de hereditate viventis.
74. Quid sit testamentum irritari, desitui, rumpi, rescindi.
75. Quis dicatur Executor testamenti, & quatuorplex sit.
76. Per Professionem Religiosam nec rumpitur nec irritatur testamentum prius factum.

Dddd a

77. Quan-